

ЕКЛЕЗИОЛОГІЯ АПОСТОЛА ПАВЛА У НОВОЗАВІТНИХ СВДЧЕННЯХ

Соколовський Олег Леонідович,

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії та політології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Послання апостола Павла створили підґрунття для взаємодії релігії та політики. Літературний стиль листування достатньо лаконічний за формою й об'ємний за змістом, оскільки відображає процеси всередині громад, вирішення їхніх поточних проблем. Зважаючи на те, що громади були лише частиною християнської спільноти, вони в такий спосіб, представляли погляди церкви на політичну єдність в апостольський період.

Аналіз поглядів апостола, які знайшли відображення в різних посланнях автора, зумовлює використання порівняльного методу дослідження. Політичній тематиці присвячені листи, що поділяються на три категорії: ранні – інституціоналізація розбудови спільноти (до Римлян, 1 і 2 до Коринтян, до Галатів, до Филип, 1 і 2 до Солунян, до Филимона), середні – інституціоналізація стабілізації спільноти (до Ефесян і до Колоссян) та пізні – інституціоналізація захисту спільноти (1 і 2 до Тимофія, до Тита).

Причиною звернення апостола Павла до політичної проблематики у межах якої розкриваються його погляди на християнську єдність, було намагання захистити християнство від спроб гностицизму розвінчати вчення про Боговтілення й утвердити ідею, що між богом і людиною існують духи-посередники одним із яких є Христос [1 с. 97]. Такі ідеї нівелювали християнське вчення загалом і церкву зокрема, тому Павло в своїх посланнях розвиває інші, несумісні з гностицизмом ідеї.

Насамперед зазначимо, що Павло використовував у новозавітних текстах різні імена та титули щодо Ісуса Христа. У посланнях зафіксовано наступні такі титули: Син Божий і Бог (Колоссян 1:13–15); Творець видимого і невидимого світу (Колоссян 1:16); глава Церкви (Колоссян 1:18–19); примиренням Бога в Христі (Колоссян 1:20). Як Месія, Ісус представ після з'явлення воскреслого Христа (Галатів 1:15–16).

Богосинівство Ісуса трактувалося Павлом у вищому Боголюдському сенсі, що зумовлює переосмислення традиційних месіанських категорій. Ісус у посланнях представлений як воскреслий Господь, а не історична особа: «Апостол, як природжений юдей, думає передусім про Месію, а як християнин – про розіпнутого Христа» [2. с. 213]. Людська сутність Ісуса виражається через розп'яття, а Божественна після Воскресіння (2 Коринтян 13:4).

У ранніх посланнях, Павло поглиблював формування християнської політичної спільноти, яка мала власну самобутність та ідентифікацію: «Не робіть спокуси юдеям та гелленам, та Церкві Божій» (1 Коринтян 10:32). У відносинах

з іншими спільнотами, Павло послуговується поняттям ἐκκλησία, яке вміщує ідею помісності (1 Коринтян 11:18). Павло був перший серед християнських сподвижників, хто порушив питання політичної організаційної структури церкви. Саме тому він у своїх посланнях використовує поняття ἐκκλησία в контексті єдиної церкви, а не окремої її частини. Це була спроба поєднати два виміри – регіональний та глобальний (1 Коринтян 1:2). Тобто принцип політичної єдності апостол Павло застосовує як щодо місцевої громади, так і щодо церкви як об'єднання віруючих.

Отже, послання апостола Павла дозволяє крізь призму політичної сфери зрозуміти ранньохристиянське уявлення про Церкву. У ньому Христос представлений як новий початок у відносинах між Богом і людством, кульмінацією спасіння й Родоначальником нового людства.

Послання до Євреїв є авторитетним джерелом для вивчення новозавітних ідей політичної єдності крізь призму релігії. Проте, питання авторства для деяких науковців залишається актуальним і сьогодні. Переважна більшість дослідників переконані, що їх автором є апостол Павло. Натомість, інші фахівці критично сприймають таку позицію, однак погоджуються що наявний безумовний вплив апостола на зміст послання [3, с. 89]. Приймаючи першу позицію щодо авторства послання, як це зазначено у Святому Переказі, проаналізуємо їх зміст у контексті розглядової нами проблематики.

Релігійна концепція апостола Павла в посланні зводиться до неспроможності людського розуму осягнути Христа в божественній і людській природі. Саме тому Павло зображує Ісуса втіленим Богом і Сином у патетичній формі, яка базується на свідченнях Святого Письма із застосуванням Старозавітних пророцтв. Апостол Павло називає Ісуса «Первосвященником» (Євреїв 3:1). Застосовуючи до Ісуса такий титул, Павло висловлює, з одного боку, велич і неповторність Спасителя, а з другого – Його зв'язок з людьми (Євреїв 5:1). За твердженням Павла Христос подарував людям духовне безсмертя, а тому причиною Його втілення була любов до творіння та повернення людській природі її первинної сутності, що сприятиме відтворенню гармонії та досконалості світу через церкву.

Образ цієї церкви Павло розкриває в посланні до Ефесян: (Ефесян 4:1–6). Політична єдність спільноти Павло представив в образах Христового тіла (Ефесян 4:12), Христової повноти: «аж поки ми всі не досягнемо з'єднання віри й пізнання Сина Божого, Мужа досконалого, у міру зросту Христової повноти» (Ефесян 4:13), нового чоловіка (Ефесян 4:24). Для політичного впорядкування життя громади Павло визначає обов'язки, які покладені на її членів (Ефесян 4:11).

Здійснений аналіз новозавітних положень помісності дозволяє констатувати, що ідеї політичної спільноти ранньохристиянських громад автори виражали в особливому стилі з використанням різних свідчень, найменувань, символічних образів й ускладненої метафорики. Однак, взаємозв'язок між ними, попри різні інтерпретації, дає змогу сформулювати уможливлену релігійно-політичну складову.

Список літератури:

1. Мюссе Ж. Новий Завіт. Популярна енциклопедія. Пер. українською О. Погребельного. Київ: Махаон Україна, 2009. 260 с.
2. Hahn F. Christologische Hoheitstitel. Ihre Geschichte im frühen Christentum. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht. 1966. 442 p.
3. Соколовський О. Л. Христологія: еволюція доктрини: монографія. Житомир: Вид-во Євенок О. О., 2018. 472 с.